

Soós László

A megbízhatósági vizsgálat eredményének büntetőjogi megítélése a Kúria gyakorlatában¹

1. A megbízhatósági vizsgálat a magyar jogban

A 2011. január 1. napján hatályba lépett, az egyes rendészeti tárgyú és az azokkal összefüggő törvények módosításáról szóló 2010. évi CXLVII. törvény 13. §-a a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényt (Rtv.) a 7/A–C. §-okkal egészítette ki, amik a „megbízhatósági vizsgálat” közös alcímet viselik. Az Országgyűléshez benyújtott törvényjavaslathoz csatolt indokolás szerint

„A megbízhatósági vizsgálat (a külföldi példákban ún. integritás-teszt) a nemzetközi gyakorlatban is működik mint az ellenőrzés egyik eszköze. A nemzetközi gyakorlatban a megbízhatósági vizsgálat elrendelése ügyészi közreműködéshez kötött, így az ügyész olyan külső kontroll szerepét tölti be, amely hozzájárul a vizsgálatok objektivitásához. Romániában az integritás-teszt végrehajtási szabályait a közigazgatási és belügyminiszter minősített rendelete tartalmazza. Az integritási teszteket a Belügyminisztérium teljes állománya vonatkozásában alkalmazzák annak érdekében, hogy azonosítsák, értékeljék és megszüntessék azokat a kockázati elemeket és tényezőket, amelyek lehetővé teszik a

¹ Első ízben megjelent: MOLNÁR Gábor Miklós – KOLTAY András (szerk.): *Bonus Iudex Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*, Budapest, Pázmány Press, 2018, 353-382. o.

Belügyminisztérium állománya által korrupciós cselekmények elkövetését. A megbízhatósági vizsgálatot az ellenőrzés alá vont személy állományilletékes parancsnoka, vagy a vizsgálatot végző szerv vezetője rendeli el. A vizsgálat lefolytatása ügyészi engedélyhez kötött. Az Egyesült Királyságban az antikorrupciós szervezetek széleskörűen alkalmazzák az integritás-teszteket abban az esetben, amikor a rendelkezésre álló információk bűncselekményre utaló adatokat tartalmaznak (közvélemény-kutatás, újságcikkek stb.), de semmilyen más eszköz vagy módszer nem áll rendelkezésre a bizonyításhoz. A megbízhatósági vizsgálat végrehajtását az ellenőrzés alá vont személy állományilletékes parancsnoka, valamint a vizsgálatot végző szerv vezetője együttesen rendeli el, és az ügyész ellenjegyzi. A vizsgálat végrehajtására felelős tiszteket kell kijelölni. Az integritás-tesztek alkalmazása bizonyos keletkezett információk esetén lehetséges, továbbá korrupciós kockázati elemzés eredményeképpen azon területeken, ahol a belügyi állomány magas korrupciós veszélyeztetettségnek van kitéve, valamint hajlamosnak mutatkozik korrupciós cselekmények elkövetésére. Hollandiában a megbízhatósági vizsgálat lefolytatása a fentiekhez hasonló ügyészi kontrollhoz kötött.”

A módosító törvény alapján – a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően ügyészi jóváhagyással – a megbízhatósági vizsgálat a közszolgálat, valamint a hivatásos szolgálat ellátásának jogszerűségét, a feladat ellátása során tanúsított magatartást, az intézkedési és munkaköri kötelezettség teljesülését vizsgálja. A belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv a megbízhatósági vizsgálat keretében

teszt jelleggel, preventív módon ellenőrzi a hivatásos szolgálat és a közszolgálat etikai integritását. A megbízhatósági vizsgálat során a belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerv rendelkezésére állnak a titkos információgyűjtés bírói engedélyhez nem kötött eszközei és módszerei, valamint a megbízhatósági vizsgálat során a törvény az Rtv. módosításával felhatalmazást ad arra, hogy a belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerv tagja feladatellátása során szabálysértést vagy bűncselekményt kövessen el.²

Az Rtv. tételes rendelkezései szerint a megbízhatósági vizsgálat célja annak megállapítása, hogy az azzal érintett eleget tesz-e a jogszabályban előírt hivatali kötelezettségének.³ Ennek megállapítása érdekében a megbízhatósági vizsgálatot végző szerv a munkakör ellátása során a valóságban is előforduló vagy feltételezhető élethelyzeteket mesterségesen hozza létre. A törvény előírja, hogy a megbízhatósági vizsgálat során feltárt jogsértés alapján fegyelmi vagy szabálysértési eljárás nem indítható, kifejezetten rendelkezik azonban arról, hogy ha a megbízhatósági vizsgálat során bűncselekmény gyanújára utaló adat merül fel, a belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerv a megbízhatósági vizsgálat befejezését követően haladéktalanul feljelentést tesz a hatáskörrel rendelkező szervnél.

A törvény meglepően széles körben határozza meg, hogy mely szervezetek munkavállalóival szemben

2 Ezzel aztán a törvény szintjén döntve el a tudományos aggodalmakat; ld. legátfogóbban: MÉSZÁROS Ádám: Titkos gondolatok, In: VIRÁG György (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok 48.*, Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2011, 213–226. o.

3 A szabályozás egyes elemei már 2012-ben, más elemei az új Btk. hatályba lépésével egyidejűleg, további rendelkezései pedig 2017-ben módosultak.

(összefoglalóan: védett állomány) rendelhető el megbízhatósági vizsgálat. A Rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, az Alkotmányvédelmi Hivatal, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat hivatásos állományú tagjai, valamint a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló törvény hatálya alá tartozó hivatásos állomány Nemzeti Biztonsági Felügyelethez (a továbbiakban: NBF) és a Terrorrelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központhoz vezényelt tagjai mellett hatásköre kiterjed az e szervek irányítását ellátó minisztériumok konkrét irányítást és ellenőrzést ellátó szervezeti egységeinél, továbbá e szervek bűnüldözési és államigazgatási adatkezelését, pénzügyi és gazdasági ellátását, kiképzését és oktatását végző szervek rendeltetésszerű működése körében eljáró kormánytisztviselőire, állami tisztviselőire, köztisztviselőire és közalkalmazottaira, sőt, azokra a kormánytisztviselőkre és kormányzati ügykezelőkre, továbbá állami tisztviselőre és állami ügykezelőre, akik döntés előkészítésére, döntésre vagy ellenőrzésre jogosult állampolgársági eljárással, menekültügyi eljárással, idegenrendészeti eljárással, szabálysértési eljárással, koncessziós eljárással, kisajátítási eljárással, építésügyi hatósági eljárással, munkavédelmi hatósági eljárással, munkaügyi ellenőrzéssel, ingatlan-nyilvántartási hatósági eljárással összefüggő ügyben, közbeszerzési eljárás során, feladataik ellátása során költségvetési vagy egyéb pénzeszközök felett, továbbá az állami vagyonnal való gazdálkodás, valamint elkülönített állami pénzalapok, fejezeti kezelésű előirányzatok tekintetében, egyedi állami támogatásról való döntésre irányuló eljárás lefolytatása során, továbbá állami támogatások felhasználásának vizsgálata vagy a

felhasználással való elszámoltatás során vagy személyazonosító igazolvány, lakcímet igazoló hatósági igazolvány, vezetői engedély, útlevel, magyar igazolvány, magyar hozzátartozói igazolvány, forgalmi engedély, gépjármű törzkönyv, egyéni vállalkozói igazolvány, hatósági erkölcsi bizonyítvány kiállításával összefüggő ügyekben járnak el.

A Rtv. szerinti belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv a 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet alapján a Nemzeti Védelmi Szolgálat, amely az Országos Rendőr-főkapitányságtól (ORFK) és az annak alárendelt rendőri szervektől függetlenül, az általános rendőri feladatokra létrehozott szervezeten kívül látja el feladatát, azonban nyomozó hatósági jogkört nem gyakorol. A megbízhatósági vizsgálatot – szükségességének indokolásával – a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv vezetője a védett szerv tagjával, vagy valamely állománycsoportjához tartozó, meghatározott szolgálati feladatot teljesítő, az elrendeléskor még nem nevesíthető tagjával szemben határozattal rendeli el, amihez a vizsgálat végrehajtásáról szóló részletes tervet kell készíteni, és arról az ügyészt haladéktalanul tájékoztatni kell. A határozat és a megbízhatósági vizsgálat végrehajtásáról szóló részletes terv alapján az ügyész a megbízhatósági vizsgálat elrendelését két munkanapon belül jóváhagyja, vagy a jóváhagyást megtagadja. Külön érdekesség, hogy a vonatkozó 3/2012. (I. 6.) LÜ utasítás szerint a megbízhatósági vizsgálatokkal kapcsolatos ügyészi feladatokat nem a büntető szakági, hanem a közérdekvédelmi feladatokat ellátó ügyészségek (főügyészségek) végzik.

Az ügyész a megbízhatósági vizsgálat törvényességi ellenőrzése körében széleskörű jogosítványokkal rendelkezik, a befejezéstől számított nyolc munkanapon belül megvizsgálja a befejezésről szóló határozat törvényességét, jogszabálysértés

megállapítása esetén írásba foglalt indokolt határozatával új határozat hozatalára utasítja a megbízhatósági vizsgálatot folytató szervet, ha pedig azt állapítja meg, hogy a megbízhatósági vizsgálatot a részletes tervtől eltérően hajtották végre, akkor felelősségre vonást is kezdeményez. Ha az ügyész új határozat hozatalára utasítja a megbízhatósági vizsgálatot befejező határozatot hozó szervet, az erről szóló határozatban elő kell írni a törvénytörő határozat hatályon kívül helyezését, és iránymutatást kell adni a törvénytörés orvoslására, míg büntetőeljárást kell kezdeményezni az ellen, aki a végrehajtási tervben megjelölt cél vagy módszer kereteit túllépi.

A megbízhatósági vizsgálat során az Rtv. VII. fejezetében írt módon – a bírói engedélyhez kötött információgyűjtés kivételével, az elrendelő határozat indokolásában írt cél megtartásával – titokban információ gyűjthető. Az alkalmazni kívánt titkos információgyűjtő eszközt az elrendelő határozatnak és a részletes tervnek tartalmaznia kell. Ha a titkos információgyűjtés alkalmazni kívánt eszközhöz ügyészi engedély szükséges, a megbízhatósági vizsgálat csak az erre vonatkozó ügyészi engedély birtokában végezhető.

Az Rtv. széles körű felhatalmazást ad arra, hogy a megbízhatósági vizsgálat keretében a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv tagja különböző jogsértő magatartásokat kövessen el – ezeket a törvény tételesen felsorolja. A büntetőeljárás szempontjából annak van különös jelentősége, hogy az Rtv. 7/B. § (2) bekezdés b) pont bb) alpontjában meghatározza, hogy a megbízhatósági vizsgálatot végző védelmi tiszt elkövetheti a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben meghatározott következő bűncselekményeket: személyes adattal visszaélés (219. §); magánlaksértés (221. §); minősített adattal visszaélés (265. §);

hamis vád (268. §); hatóság félrevezetése [271. § (1) bek.]; hivatali visszaélés (305. §); információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás (375. §); a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése (385. §); a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása (392. §); a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés (393. §); a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése (394. §); a versenytárs utánzása (419. §); illetve a Btk. XXVII., XXXIII. és XXXIX. fejezetében felsorolt bűncselekmények.

A megbízhatósági vizsgálat végzése során technikai eszközök segítségével titokban rögzíthetők az ügyész által jóváhagyott végrehajtási tervben szereplő mesterségesen létrehozott helyszínen, valamint a védett szervek hivatali helyiségeiben, gépjárműveiben történtek, továbbá a létrehozott mesterséges élethelyzetben résztvevő, valamint a megbízhatósági vizsgálat alá vont személy vagy személyek tevékenysége, magatartása, előadása.

Sajnos nem a törvényben, hanem a Nemzeti Védelmi Szolgálatról szóló, már idézett kormányrendeletben kapott helyet az a szabályozás, amely a megbízhatósági vizsgálat konkrét végrehajtására vonatkozó legfontosabb alapelveket fogalmazza meg. Ezek szerint a vizsgálat érdekében kialakítandó élethelyzetnek olyannak kell lennie, hogy az a vizsgálatlal érintett személy intézkedési, eljárási kötelezettségét vonja maga után; a kialakított élethelyzet nem korlátozhatja a vizsgálatlal érintett személy döntési szabadságát az intézkedés módjának, az eljárás rendjének megválasztásában; a vizsgálat helyszínének és módszerének megválasztása nem akadályozhatja a vizsgálatlal érintett személy kötelezettségeinek, feladatainak teljesítését; a vizsgálat módja nem járhat a vizsgálat alá vont személy megalázásával, becsületének, jó hírnevének sérelmével, a vizsgálat alá vont

személy továbbá mások életének, testi épségének veszélyeztetésével és a vizsgálat nem veszélyeztetheti más hatóság eljárását.

A megbízhatósági vizsgálat Rtv. szerinti szabályai tehát lehetővé teszik azt, hogy a vizsgálat elvégzése során a védelmi tiszt hivatali visszaélés büntettét, vagy a Btk. XXVII. fejezete szerinti korrupciós bűncselekményt kövessen el annak ellenőrzésére, hogy a védett állomány tagja eleget tesz-e a kialakított mesterséges élethelyzetben a számára jogszabályban meghatározott intézkedési, eljárási kötelezettségeinek. Ha eleget tesz, a megbízhatósági vizsgálatot be kell fejezni, ha azonban jogszabályi kötelezettségeit megszegi, és ezzel bűncselekmény elkövetésére utaló gyanú merül fel, vele szemben büntető feljelentést kell tenni. A megbízhatósági vizsgálat alapján tehát – a jóváhagyott végrehajtási terv alapján – a védelmi tiszt hivatali visszaélés büntettének, illetve hivatali vesztegetés elfogadása büntettének elkövetésére is felbujthatja az ellenőrzött személyt. Meglepő módon azonban a jogirodalomban nem kapott túl nagy visszhangot az Rtv. által bevezetett szabályozás, illetve az az alapján kialakult gyakorlat. Kiss Anna szerint a gyakorlatban a következő problémák merülhetnek fel:⁴

„A mindennapokban az ügyész csak olyan mesterséges élethelyzet jóváhagyását engedélyezi, amelyben a kapcsolatfelvétel a munkakörhöz kapcsolódóan történik meg. Ugyanakkor ne feledkezzünk meg arról se, hogy a védett állományhoz tartozók egy részénél – ilyen terület a büntetés-végrehajtás és a polgári titkosszolgálat – nincs reális lehetőség

4 KISS Anna: *Gondolatok a megbízhatósági vizsgálatról* (2015), (<https://jogaszvilag.hu/rovatok/szakma/gondolatok-a-megbizhatosagi-vizsgalatrol>)

arra, vagy csak nagyon korlátozottan, hogy a munkakörrel összefüggésben kialakítható bizalmi viszony legyen kiépíthető.

Az egyik legfontosabb felvetés: mi az eljárási rend egy 'sikerese' akció esetén? Gondoljunk arra az esetre például, ha a célszemély elfogadja az NVSZ eljáró tagja által felajánlott pénzt azért, hogy közlekedési szabályszegés miatt ne tegyenek feljelentést! Ki teszi meg ebben az esetben a feljelentést a célszemély ellen? Hol? Mikor? A célszemélyt nyomban őrizetbe kell venni? Ha igen, ki veszi őrizetbe? Ne feledjük, rendőr elkövető esetén a nyomozás lefolytatására a nyomozó ügyészségnek van hatásköre, annak viszont nincs tudomása a megbízhatósági vizsgálatról, s benne az akcióról! Ez egyből fel is veti azt a kérdést, hogy az ügyészségen belül ez miért a közérdekvédelemhez tartozik, miért nem a nyomozó ügyészségekre. Nyilvánvaló, hogy az NVSZ eljáró tagja nem foghatja el, hiszen ő nem is rendelkezik hatósági jogosultságokkal, de az is lényeges szempont, hogy fel sem fedheti magát a célszemély előtt, ugyanis, ha felfedné magát, akkor ő később már nem lesz bevethető egy megbízhatósági vizsgálati akcióba.

A másik kérdéscsoport az, hogy sikertelen akció esetén mi az eljárási rend. Gondoljunk bele, a célszemély nemcsak nem fogadja el a pénzt, hanem az aktív vesztegetőt, mivel bűncselekmény elkövetésében tetten éri, halaszthatatlan nyomozati cselekményként őrizetbe veszi! Az őrizetbe vett NVSZ-tagot (akiről a célszemély nem is tudja, hogy NVSZ-tag) az illetékes nyomozó ügyész, vagy az ügyeletes ügyész utasítása alapján veszik őrizetbe? Csakhogy az ügyészek egyike sem tud a megbízhatósági vizsgálatról, ezen belül a konkrét akcióról. Netán halaszthatatlan nyomozati cselekményként a célszemély (aki rendőr) őrizetbe veheti?

Kinek, mikor és milyen módon kell értesítenie az eljáró ügyészt, hogy az őrizetbe vett személy NVSZ-tag, aki szolgálati feladatait teljesítette a vesztegetéssel? Ha az NVSZ-taggal szemben eljár az ügyész, akkor ki szünteti meg a nyomozást? Nálunk, sajnos, az eljáró ügyész ezt nem teheti meg, még a büntetőeljárás törvényben (Be.) szabályozott, eljárást megszüntető ok ellenére sem, mert arra a 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás 59. § (3) bekezdése szerint a megbízhatósági vizsgálatot engedélyező főügyészség székhelyén lévő helyi ügyészség vezetője (vagy megyei bíróság hatáskörébe tartozó ügyben a főügyész) jogosult.

A harmadik kérdéscsoporton belül az egyik legjelentősebb probléma, hogy az eljárás kapcsán ki és milyen minősített adatokat ismerhet meg. Nánási Gábor úgy foglalt állást, hogy

„a megbízhatósági vizsgálat intézménye hatályos formájában abba az irányba mutat, mely szerint a hatóság eljáró tagjai – immár jogszabályi alapokon – felbujtói magatartást jogszerűen tanúsíthatnak. Úgy gondolom, hogy ez a szabályozás korlátok nélkül, jogállami keretek között nem állhat helyt. Az ilyen jellegű cselekményeket tehát csak szűk körben és megfelelő, szigorú garanciák mellett követhetné el mind a hatóság eljáró tagja, mind pedig a felderítés és büntetőeljárás során alkalmazott fedett nyomozó, így például akkor, ha a nyomozó hatóságnak már rendelkezésre állnának olyan információk, amelyek a lebuktatni szándékozott elkövető, illetve elkövetői kör »bűnös« tevékenységét alátámasztják. A nyomozó hatóság ilyen tevékenységét ezért csak szoros ügyészi

felügyelet, esetleg bírói kontroll mellett tartom elképzelhetőnek.”⁵

Nos, ezek az elméleti kérdések az elmúlt években kialakult ügyészi és bírósági gyakorlat alapján viszonylag könnyen megválaszolhatók. Így például aggály nélkül megszervezhető a büntetés-végrehajtási szervezet állományába tartozó, vagy akár a rendvédelmi szerveken kívüli, államigazgatási szervek tisztviselőinek megbízhatósági vizsgálata, és a kialakult NVSZ gyakorlat alapján azokat a végrehajtási kérdéseket (az eljárási rend ‘sikeres’ megbízhatósági vizsgálat esetén, feljelentés megtétele, őrizetbe vétel, a különböző ügyészségek közötti együttműködés és információáramlás, ‘sikertelen’ akció esetén követendő eljárás, minősített adatok megismerése) a megbízhatósági vizsgálat végrehajtási tervében szigorúan, pontról pontra ki kell dolgozni. A megbízhatósági vizsgálat illetékes NVSZ-vezető általi elrendelését és a végrehajtási terv ügyészi jóváhagyását követően azonnal meg kell kezdeni – az állományilletékes előljáró, illetve vezető bevonásával – a végrehajtást; a terv részletesen tartalmazza a megbízhatósági vizsgálat ‘sikere’ esetén, hogy mely rendőri szerv végzi az elfogást, mely illetékes ügyészi szervet kell azonnal értesíteni, és kitér a ‘sikertelen’ akció esetén a védelmi tiszt ‘kimenekítésére’ is.

Nem kérdéses a keletkezett minősített adatok további eljáró szervek általi megismerése sem – nyilvánvalóan az NVSZ alapvető érdeke, hogy a megbízhatósági vizsgálat elrendelése és végrehajtása során keletkezett minősített adatok egy további, nyílt büntetőeljárásban felhasználhatóak legyenek. Ennek elmaradása a bírósági eljárásban – a később kifejtettek

⁵ NÁNÁSI Gábor: *Gondolatok a megbízhatósági vizsgálatról és a fedett nyomozóról* (2012), (<http://arsboni.hu/nanasicikk/>).

szerint – akár a vádlott felmentéséhez is vezethet. Ami pedig a korlátok nélküli szabályozást illeti, az Rtv. és a végrehajtását szolgáló kormányrendelet inkább bonyolultnak, túl részletezőnek, semmint elnagyoltnak mondható.

2. A megbízhatósági vizsgálat alapján indult büntetőeljárások

Ahhoz képest, hogy a megbízhatósági vizsgálatra vonatkozó rendészeti szabályok már 2011. január 1-jén hatályba léptek, meglepő módon a büntetőbíróságok előtt viszonylag későn és kis számban jelentek meg az olyan büntetőügyek, amelyek vádlottjai a megbízhatósági vizsgálat során ‘könnyűnek találtattak’. Holott – mint arról a Legfőbb Ügyészség hivatalos tájékoztatásában olvashatunk – 2006–2010 között összesen 2818, míg 2011–2015 között összesen 6702, tehát lényegesen több korrupciós cselekményt sikerült feltárni.⁶ Valószínűleg nem tett jót az ilyen ügyek bíróság előtti megjelenésének az sem, hogy a jogintézmény 2011- es bevezetése óta három év alatt kétszer módosultak a hatásköri szabályok.

2011. január 1-jét követően a Be. 16. §-ának akkori e) pontja alapján a megyei bíróság hatáskörébe tartoztak a hivatali bűncselekmények (1978. évi IV. törvény XV. fejezet IV. cím), és a közélet (nemzetközi közélet) tisztasága elleni bűncselekmények (1978. évi IV. törvény XV. fejezet VII. és VIII. cím). A 2013. évi CXII. törvény 2013. szeptember 1-jétől a törvényszék hatáskörét leszűkítette a Be. 554/B. § b) pontja

6 *Magyarország Ügyészsége: 5 éves a korrupció elleni összefogás Magyarországon – A Belügyminisztérium, az Országos Bírósági Hivatal, a Kúria, a Legfőbb Ügyészség és az Állami Számvevőszék közös értékelése az elmúlt öt év eredményeiről magyar és angol nyelven* (2016), (<https://bit.ly/2J3pbMV>).

szerinti korrupciós bűncselekményekre az ott meghatározott esetekben (kiemelt jelentőségű ügyek) és a hivatali visszaélésre (Btk. 305. §). A nem kiemelt jelentőségű személyi kör által elkövetett korrupciós bűncselekmények járásbírói hatáskörbe tartoztak 2014. január 1-jéig, amikor a 2013. évi CLXXXVI. törvény módosította a Be. 470. § (1) bekezdés b) pontját, és a rendőrség hivatásos állományú tagja által a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett más (nem katonai) bűncselekményeket – több mint két évtized után ismét – a katonai büntetőeljárás hatálya alá utalta.

Vélhetően ennek is tudható be, hogy a Kúria Büntető Kollégiuma 2017-ig egyáltalán nem találkozott megbízhatósági vizsgálat eredménye alapján indult büntetőügyekkel. Mostanra azonban a helyzet megváltozott, és a Kúria 2017-ben két, 2018-ban pedig – csak a kézirat lezárásáig – három ilyen ügyet is tárgyalt. Az alábbiakban a Kúria B.I. tanácsa által tárgyalt öt ügyből négyet mutatok be, amelyek jól jelzik a bírói gyakorlat során felmerült és minden egyes ügyben megválaszolendő kérdéseket.

2.1. A Bhar.I.1154/2016. számú ügy

Az ügyben a közlekedésrendészeti járőr a magát külföldinek álcázó védelmi tiszt által elkövetett gyorsajtást követően őt az elkövetett szabálysértés jogkövetkezményeiről tájékoztatta, majd vesztegetési pénzt fogadott el. A Szegedi Törvényszék Katonai Tanácsa ezért őt a Btk. 294. § (1) bekezdésében meghatározott, és a (3) bekezdés a) pont aa) alpontja szerint minősülő hivatali vesztegetés elfogadásának büntette miatt – folytatólagosan elkövetett szolgálatban kötelességszegés vétségével [Btk. 438. § (1) bek.] halmazatban – két év, öt év próbaidőre felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte. A Fővárosi

Ítéletábra Katonai Tanácsa a katonai vétség miatt indított büntetőeljárást – a Btk. 131. §-ában foglalt büntethetőséget megszüntető ok miatt – megszüntette, egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

A másodfokú határozat ellen a Fővárosi Fellebbviteli Főügyészség jelentett be fellebbezést a vádlott terhére, a szabadságvesztés súlyosítása, a végrehajtás felfüggesztésére vonatkozó rendelkezés mellőzése és a közügyektől eltiltás mellékbüntetés kiszabása érdekében. A Legfőbb Ügyészség a másodfellebbezést fenntartotta. Álláspontja szerint a vádlott által elkövetett bűncselekmény tárgyi súlya miatt a büntetési célok a középértéktől ily mértékben elmaradó büntetéssel nem érhetők el, a kisebb súlyú enyhítő körülmények mellett nagyobb nyomatéka van a korrupciós jellegű bűncselekmények elszaporodottságának és a társadalomra veszélyessége kiemelkedő voltának, ezért a kiszabott büntetés súlyosítása mellett indokolt a végrehajtás felfüggesztésére vonatkozó rendelkezés mellőzése és a közügyektől eltiltás mellékbüntetés kiszabása is.

A Kúria a Legfőbb Ügyészség által fenntartott ügyészi másodfellebbezést nem találta alaposnak. Kifejtette, hogy az eljáró bíróságok az irányadó tényállás alapján helyesen jutottak arra a következtetésre, hogy a vádlott az adott előnyért hivatali kötelességét megszegte, és helyesen állapították meg azt is, hogy a vádlott által foganatosított igazoltatások szabálytalanok voltak, így törvényesen minősítették cselekményeit hivatali vesztegetés elfogadása büntettének és folytatólagosan elkövetett szolgálatban kötelességszegés vétségének. Azonban a vádlott szolgálati viszonya 2015. március 9. napján megszűnt, ezért a másodfokú bíróság helyesen ismerte fel a Btk. 131. §-a szerinti büntethetőséget megszüntető ok beálltát, ezért az eljárás megszüntetése a katonai vétség miatt törvényes.

A vádlott terhére fennmaradó bűncselekmény miatt büntetést kellett kiszabni. A hivatali vesztegetés elfogadását, ha ahhoz kötelességszegés is társul, a törvény két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni. A büntetés kiszabása során az első fokon eljáró katonai tanács helyesen enyhítő körülményként értékelte a vádlott bűnösségre is kiterjedő beismerő vallomását, megbánó magatartását, hosszú és kifogástalan szolgálati múltját, parancsnoki jellemzését, a másodfokú katonai tanács pedig – ugyancsak helyesen – további enyhítő körülményként értékelte, hogy a vádlott a bűncselekmények elkövetését követően maga kezdeményezte szolgálati viszonyának megszűnését.

A Kúria megállapította:

„Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a vádlott a korrupciós cselekményt megbízhatósági vizsgálat során követte el. A megbízhatósági vizsgálat célja annak megállapítása, hogy az azzal érintett eleget tesz-e a jogszabályban előírt hivatali kötelezettségének. Ennek érdekében a megbízhatósági vizsgálatot végző szerv a munkakör ellátása során a valóságban is előforduló vagy feltételezhető élethelyzeteket hoz mesterségesen létre [a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 7/A. § (1) bekezdés]. A vádlott ugyan kétségtelenül elkövette a terhére rótt bűncselekményt, azonban mesterségesen létrehozott élethelyzetben, így nincs arról szó, hogy a vádlott korrupciós bűncselekménye folytán tényleges jogsértés maradt feltáratlanul, avagy ténylegesen jogsértő személlyel szemben maradt el a rendőri intézkedés. Az ugyan nyilvánvaló, hogy a vádlott alkalmatlannak bizonyult a hivatásos szolgálatra, ezt azonban maga is belátta, szolgálati viszonyáról azonnal lemondott. Mindezekre tekintettel a Kúria álláspontja szerint a

vádlottal szemben a büntetési célok elérése érdekében elegendő a bűncselekmény büntetési tételének alsó határa szerinti szabadságvesztés, és a büntetési célok elérhetőek a végrehajtás próbaidőre történő felfüggesztése mellett is.”⁷

2.2. Bhar.I.520/2017. számú ügy (EBH2018. B.1)

A megállapított történeti tényállás lényege szerint a büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagjaként raktárvezetői beosztásban szolgálatot teljesítő vádlott a szolgálati helyén ismeretségbe került egy fogvatartottal, akivel annak szabadulását követően több ízben találkozott, és a Facebook internetes oldalon is tartotta vele a kapcsolatot. A Nemzeti Védelmi Szolgálat az Rtv. 7/A. § (2) bekezdése alapján a vádlottal szemben megbízhatósági vizsgálatot rendelt el. A megbízhatósági vizsgálatot végző védelmi tiszt a korábban fogvatartott személy nevében telefonon felvette a kapcsolatot a vádlottal, és találkozót beszéltek meg. A találkozón a védelmi tiszt a vádlottnak azt adta elő, hogy egy üzlettársa, akivel a kapcsolatot szeretné felvenni, a vádlott szolgálati helye szerinti büntetés-végrehajtási intézetben van fogva tartva.

Arra kérte a vádlottat, hogy segítsen neki felvenni a kapcsolatot az ismerősével – a vádlott közölte a védelmi tiszttel, hogy erre törvényes keretek között nincs lehetőség. A védelmi tiszt ezt követően az állítólagos ismerőse szabadulási időpontjáról érdeklődött, amely kapcsán a vádlott közölte, hogy azt könnyedén meg tudja oldani. A védelmi tiszt emellett egy cetlire írt üzenetet is el kívánt juttatni ismerősének, amelyet tőle a vádlott átvett. A védelmi tiszt végül közölte a vádlottal, hogy intézkedéséért cserébe nem lesz hálátlan, és 100

⁷ 1/2018. számú büntető elvi határozat (46) bek.

ezer forintot ajánlott fel neki, amit a vádlott elfogadott. A vádlottnak átadta a vesztegetési pénzt, azt követően a vádlottat rendőri ellenőrzés alá vonták és a korrupciós pénzt lefoglalták.

A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa a felmentő ítéletében kifejtette, hogy a megbízhatósági vizsgálat a célját a hivatali visszaélés büntetének előkészületével már elérte, a szükséges intézkedést ezután kellett volna megtenni. Emellett – álláspontja szerint – a védelmi tiszt eltért a végrehajtási tervtől, hiszen nem a célszemély kért anyagi ellenszolgáltatást a segítségért, hanem a védelmi tiszt aktív magatartással 100 ezer forintot ajánlott fel, a vádlott tehát a védelmi tiszt kezdeményezése alapján fogadta el a pénzt, így a tárgyaló tiszt eljárása a tisztességtelen eljárás tilalmába ütközik.

E körben hivatkozott a BH1999. 8. számában közzétett, az Emberi Jogok Európai Bíróságának (továbbiakban EJEB) a *Teixeira de Castro v. Portugal* ítéletére,⁸ amiben az EJEB megállapította, hogy a két fedett titkos ügynök azon magatartása, amikor nem korlátozta a tevékenységét arra, hogy pusztán passzívan megfigyelje, amint Francisco Teixeira de Castro elkövet egy bűncselekményt, hanem olyan befolyást gyakoroltak rá, amellyel felbujtották a bűncselekmény elkövetésére, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény 6. cikk 1 pontjának megsértését jelentette. A Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsának álláspontja szerint a jelen ügy megfeleltethető az EJEB ezen ítélete tényállásának. A védelmi tiszt ahelyett, hogy olyan helyzetet teremtett volna, amely során a vádlott belső meggyőződése szerint tud döntené, azaz kér, vagy nem kér jogtalan előnyt, a pénz felkínálásával és azonnali átadásával

⁸ *Teixeira de Castro v. Portugal*, no. 44/1997/828/1034, 1998. június 9-i ítélet.

lényegében ő maga bujtotta fel a bűncselekmény elkövetésére. Kifejtette, hogy az államnak nem lehet érdeke, hogy az egyébként bűncselekmény elkövetésére hajlamos állampolgárait arra készítse, hogy bűncselekményeket valósítsanak meg. A Kúria a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsának álláspontjával jórészt egyetértett.

A társadalomra veszélyes cselekmény a Btk. 4. § (2) bekezdése szerint az a tevékenység vagy mulasztás, amelyik mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági vagy állami rendjét sérti vagy veszélyezteti. Ez a törvényi fogalom lényegében megegyezik a korábbi büntető törvény 10. § (2) bekezdése szerinti rendelkezéssel, így a korábbi Btk.-hoz kapcsolódó bírói gyakorlat is irányadónak tekinthető, ami a következőképp foglalható össze. Az ítélet szerint:

„A társadalomra veszélyesség valamilyen cselekménynek az a sajátossága, hogy sérti vagy veszélyezteti a büntetőjogilag védett jogi tárgyak valamelyikét. A társadalomra veszélyesség a törvényhozói értékeléstől függetlenül is létezik, és a bűncselekménnyé nyilvánítás indoka. Büntetőjogi jelentőségre azonban a jogalkotói értékelés eredményeként tesz szert. A társadalomra veszélyesség törvényi értékelése a törvényi tényállás alapján történik, és a törvényi tényállási (elsősorban az objektív) elemek alakítják, így a tényállásszerű cselekmény általában veszélyes a társadalomra.

Mégis előfordulhatnak – ha kivételesen is – olyan tényállásszerű cselekmények, amelyek nem sértik vagy veszélyeztetik az adott bűncselekmény jogi tárgyát, ezért nem veszélyesek a társadalomra. Ezt a lehetőséget a törvény elismeri azzal, hogy a társadalomra

veszélyességet továbbra is a bűncselekmény fogalmi ismérvei között tartja – ha bármelyik bűncselekményi ismérv hiányzik, nincs bűncselekmény.”

A 2006. július 1-ig hatályos büntetőjogi szabályozás szerint a cselekmény társadalomra veszélyességének csekély foka a büntethetőséget kizáró ok, a cselekmény társadalomra veszélyességének megszűnése vagy csekélyé válása a büntethetőséget megszüntető ok volt, azonban ezeket a rendelkezéseket a 2006. évi LI. törvény hatályon kívül helyezte. Ebből is az következik, hogy a cselekmény társadalomra veszélyességének teljes hiánya esetén a bűncselekmény egyik fogalmi eleme hiányzik: a cselekmény nem bűncselekmény, s ez a büntetőeljárás akadálya [Be. 6. § (3) bek. a) pont első fordulat]. Ezért egy tényállásszerű cselekmény esetén a jelenleg hatályos Btk. alapján is vizsgálni kell, hogy az veszélyes-e a társadalomra. Ez egyetlen esetben sem mellőzhető, és ez az ítélező bíróság feladata.

A hivatali vesztegetés elfogadása büntettének védett jogi tárgya a közélet tisztaságán belül a hivatalos személyek szabályszerű, pártatlan és befolyástól mentes, elfogulatlan eljárásához fűződő állami és társadalmi érdek. Az eljáró bíróságoknak abban kellett állást foglalniuk, hogy ez az érdek a jelen ügyben a megbízhatósági vizsgálat keretében elkövetett passzív vesztegetés, amelyet nyomban követett a rendőri intézkedés, így a közélet tisztasága ténylegesen nem sérült, mennyiben veszélyes a társadalomra. A Bf.III.231/2001/5. számú ítéletében a Legfelsőbb Bíróság egy más jellegű bűncselekmény kapcsán kifejtette:

„A (korábbi) Btk. 10. § (1) bekezdéséből és a 28. §-ból az is nyilvánvaló, hogy a cselekmény társadalomra veszélyessége objektív jellegű ismérv, s létét, mértékét vagy hiányát kizárólag a cselekmény tárgya és tárgyi

oldalának az elemei határozzák meg; az elkövető társadalomra veszélyességének nincs jelentősége abban, hogy létesült-e bűncselekmény, vagy hogy a Btk. 28. §-ában meghatározott büntethetőséget kizáró ok fennáll-e. A cselekmény akkor veszélyes a társadalomra, ha elkövetése következtében hátrányosabb helyzet áll vagy állhat elő annál, mint amilyen a cselekmény előtt volt. A vádlottak cselekményének tárgyi lényege az, hogy a magatartásuk következtében az addig Szlovákiában illegális módon tartott robbanóanyag és robbantószer a hatóság tudtával került törvénytörő módon az országba, s itt a hatóság birtokába került. Az a tény, hogy a vádlottak cselekménye a tudtukon kívül az első mozzanattól, az akarat-elhatározástól kezdve, objektíve arra szolgált, hogy ezek az eszközök a hatóság birtokába jussanak, vagyis a társadalomra veszélyességük megszűnjék, azt jelenti, hogy a cselekmény teljes mértékben atipikus, nem a veszélyes helyzet létesítését vagy fenntartását, hanem jogsértő módon ugyan, de annak a megszüntetését szolgálta, s emellett a tényállásszerű magatartást nem a vádlottak kezdeményezték, hanem a hatóság, s az eseménysor a hatóság tudomásával zajlott le. Mindez azt jelenti, hogy a cselekményből a társadalomra veszélyesség absztrakt törvényi tényállásban kifejeződő mértéke és jellegzetes ismérve hiányzik.”

Jelen ügyben is erről van szó: a vádlottal szemben megbízhatósági vizsgálat keretében a Nemzeti Védelmi Szolgálat – tehát a rendvédelmi szervek személyi állományának integritásáért felelős belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv – tisztje a büntetés-végrehajtási szervezet hivatásos állományú tagjához nem méltó

élethelyzetbe hozta azzal, hogy egy volt fogvatartottra hivatkozva találkozóra hívta, ott előbb hivatali visszaélés büntetnének elkövetésére bujtotta fel, majd megvesztegette.

A vádlott nyilvánvalóan alkalmatlan és méltatlan arra, hogy rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagja legyen, ez azonban a büntetőjogi felelősség megléte szempontjából közömbös. A vádlott által elkövetett cselekmény ugyanis mindvégig a hatóságok által ellenőrzöttek, nyomon követhetően zajlott le, a megbízhatósági vizsgálat – ügyész által előzetesen jóváhagyott – végrehajtási tervének nagyrészt megfelelően. Ezért a Kúria egyetértett a Fővárosi Ítéletábla Katonai Tanácsával abban, hogy a közélet tisztasága, konkrétan a büntetés-végrehajtás és adatkezelésének rendje nem sérült, ezért a jelen ügyben a cselekmény objektív társadalomra veszélyessége nem állapítható meg.

A Kúria azonban kiemelte: ez nem azt jelenti, hogy az Rtv. szerinti megbízhatósági vizsgálatot hatósági provokációnak tekintette. Az állam jogosult, de egyben köteles is ellenőrizni, hogy rendvédelmi szerveinek személyi állománya mennyiben alkalmas feladatai ellátására. A megbízhatósági vizsgálatnak az Rtv.-ben történő szabályozásával a jogalkotó a vizsgálatot lefolytató, és más bűncselekmény elkövetésére felbujtó védelmi tiszt részéről egy büntethetőséget kizáró okot (a Btk. 24. §-a szerinti jogszabály engedélye) teremtett. Ezzel – és önmagában azzal a ténnyel, hogy a megbízhatósági vizsgálatot a rendőrségi törvényben szabályozta – lényegében azt fejezte ki, hogy a megbízhatósági vizsgálat az érintett szervezetek és a védett állomány ‘belügye’. Az ügyészi állásponttal szemben pedig a Kúria egyetértett a másodfokú bírósággal abban, hogy a megbízhatósági vizsgálat a célját – azaz hogy az azzal érintett eleget tesz-e a jogszabályban előírt hivatali kötelezettségének – már akkor

elérte, amikor a védelmi tiszt a vádlottat rábeszélte arra, hogy a fogvatartott szabadulásának időpontját közölje vele.

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény alapján magánszemélyek a büntetés-végrehajtási szervezet nyilvántartásaiból adatigénylésre egyáltalán nem jogosultak. Azzal tehát, hogy a védelmi tiszt az állampolgárok számára hozzá nem férhető büntetés-végrehajtási adat megszerzésére és kiadására kérve a vádlottat, és ő ebbe beleegyezett, arra vállalkozott, hogy elköveti a Btk. 305. § c) pontja szerinti hivatali visszaélés büntettét. E bűncselekmény előkészülete azonban nem büntethető.

A már idézett Rtv. 7/A. § (1) bekezdés szerint a megbízhatósági vizsgálat célja annak megállapítása, hogy az azzal érintett eleget tesz-e a jogszabályban előírt hivatali kötelezettségének. Azt sem az Rtv., sem e tárgykörben a végrehajtására kiadott 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet nem írja elő, hogy a megbízhatósági vizsgálatot addig kell folytatni, amíg a védett állomány érintett tagja ténylegesen bűncselekményt követ el. Annak természetesen semmi akadálya nem lett volna, főleg úgy, hogy a vádlott másnapra ígérte a kért adat megszerzését és kiadását, hogy a megbízhatósági vizsgálat ennek tényleges megtörténteig – tehát a hivatali visszaélés büntettének a vádlott részéről történő elkövetéséig – tovább folytatódjék. (E körben jegyzi meg a Kúria, hogy mind a nyomozás, mind az első- és másodfokú bírósági eljárás során elmaradt annak tisztázása, hogy a vádlott az akkori beosztásánál fogva ténylegesen hozzáférhetett volna-e a kérdéses nyilvántartás adataihoz; pedig ennek a bűncselekmény minősítése szempontjából jelentősége lett volna.).

A Kúria hangsúlyozta: e határozatával nem a megbízhatósági vizsgálat létjogosultságát kérdőjelezi meg (minthogy jogalkalmazó, nem pedig jogalkotó vagy a jogszabály alaptörvénynek való megfelelését végző Alkotmánybíróság, ezt nem is teheti), és nem általános érvénnyel mondta ki, hogy a megbízhatósági vizsgálat keretében elkövetett hivatali vesztegetés elfogadásának társadalomra veszélyessége hiányzik.

Abból a tényből, hogy a védelmi tiszt a vádlottnak a kért adat rendelkezésére bocsátásába beleegyezését követően – kétségtelenül némileg eltérve az eredetileg engedélyezett végrehajtási tervtől – anyagi előnyt adott a vádlottnak, a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa azt a következtetést vonta le, hogy a megbízhatósági vizsgálat a tisztességtelen eljárás tilalmába (az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 6. cikke) ütközött, és álláspontjának alátámasztására az EJEB egy konkrét döntésére is hivatkozott.

A *Teixeira de Castro kontra v. Portugal* ügyben⁹ a két fedett nyomozó pénzt ígérve arra bírta rá a panaszost, hogy részükre kábítószeret szerezzen be. Amikor a kábítószer átadására sor került, a panaszost letartóztatták, és vele szemben büntetőeljárás indult, aminek végén szabadságvesztésre ítélték. A Bíróság megállapította, hogy a panaszossal szembeni eljárás megsértette az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) 6. cikk 1. pontját, amely a tisztességes tárgyaláshoz való jog. A Bíróság érvrendszerében szubjektív és objektív érvek egyaránt előfordultak – ezek a következők. Egyrészt a hatóságnak nem volt oka feltételezni, hogy a panaszos kábítószer-kereskedő

⁹ *Teixeira de Castro v. Portugal*, no. 44/1997/828/1034, 1998. június 9-i ítélet.

lenne. Vele szemben sem büntetőeljárás, sem operatív nyomozás nem volt folyamatban, továbbá büntetlen előéletű volt. Másrészt a hatósági felbujtásra nem szabályozott eljárás keretei között, tehát külön hatósági engedély nélkül került sor. Harmadrészt a fedett nyomozók túllépték a fedett nyomozói tevékenység határát, amikor bűncselekmény elkövetésére ösztönözték a címzettet (aktív magatartás). Negyedrészt nem bizonyítható, hogy a panaszos elkövette volna a bűncselekményt a fedett nyomozók fellépése nélkül is. Mindezek alapján az EJEB a tisztességes tárgyaláshoz való jog sérelmét állapította meg, amelynek folyamánként a fedett nyomozási tevékenység révén beszerzett bizonyítékok törvényesen nem lettek volna felhasználhatók a büntetőeljárásban. A panaszosnak kártalanítást ítél meg. A Kúria megvizsgálta az EJEB e körben hozott további, releváns döntéseit is.

A *Ramanauskas v. Lithuania* ügyben az EJEB szerint törvénytelen hatósági felbujtás akkor állapítható meg, amikor a hatóság tagjai annak érdekében, hogy lehetővé tegyék a bűncselekmény megállapítását és a büntetőeljárás megindítását, befolyást gyakorolnak az elkövetőre, miáltal olyan bűncselekmény elkövetésére bujtják fel, amelyet egyébként nem követett volna el.¹⁰ A *Bannikova v. Russia* ügyben az EJEB kifejtette, hogy a fedett nyomozás önmagában nem sérti a tisztességes tárgyaláshoz való jogot, de a törvénytelen hatósági felbujtás veszélye miatt a használatát egyértelmű korlátok közé szükséges szorítani.¹¹ Vizsgálni kell ebben a körben, hogy az elkövető a hatóság fellépése nélkül elkövette-e volna a bűncselekményt, amelyre abból kell következtetést levonni, hogy az elkövető büntetett előéletű-e, vagy legalábbis

¹⁰ *Ramanauskas v. Lithuania*, no. 74420/01, 2008. február 5-i ítélet.

¹¹ *Bannikova v. Russia*, no. 18757/06, 2010. november 4-i ítélet.

került-e a hatóság látókörébe, ezáltal felmerülhetett-e részéről a bűncselekmény megvalósítása. Vizsgálandó az elkövető jártassága, illetve hogy a bűncselekményből anyagilag részesedik-e. Szintén lényeges, hogy a fedett nyomozók részéről aktív fellépés történt, vagy csupán csatlakoztak a bűncselekményhez. Az aktív fellépés is lehet jogszerű, ilyenkor azonban külön vizsgálni szükséges, hogy a fedett nyomozók nyomást gyakoroltak-e az elkövetőre (pl. kitarató ösztönzés, kiemelkedő előny kilátásba helyezése stb.).

A fedett nyomozás csak akkor jogszerű, ha hatósági felügyelet mellett zajlik, amire az EJEB szerint a leghatékonyabb a bírói kontroll, ugyanakkor megfelelő garanciális szabályok és biztosítékok megléte esetén ügyészi vagy más hatósági felügyelet is elegendő lehet. Végül az EJEB kifejtette, hogy a nemzeti bíróságokat a beismerő vallomás sem mentesíti az alól, hogy a terhelt esetleges törvénytelen hatósági felbujtásra történő hivatkozását kivizsgálják.

Mindezek alapján a Kúria nem osztotta a Fővárosi Ítéltábla álláspontját. Az Rtv. 7/A. § (1) bekezdése szerint a megbízhatósági vizsgálat célja annak megállapítása, hogy az azzal érintett eleget tesz-e a jogszabályban előírt hivatali kötelezettségének. A megbízhatósági vizsgálatot végző szerv a vizsgálat során a valóságban is előforduló vagy feltételezhető élethelyzeteket mesterségesen hozza létre. A megbízhatósági vizsgálat során feltárt jogsértés alapján fegyelmi vagy szabálysértési eljárás nem indítható. E rendelkezésből az következik, hogy abban az esetben, ha a megbízhatósági vizsgálat bűncselekmény gyanúját tárja fel, a büntetőeljárás megindításának nincs akadálya, sőt az Rtv. 7/C. § (1) bekezdése alapján, ha a megbízhatósági vizsgálat során bűncselekmény gyanújára utaló adat merül fel, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv a

megbízhatósági vizsgálat befejezését követően haladéktalanul feljelentést tesz a hatáskörrel rendelkező szervnél [a feljelentés egyébként a Be. 171. § (2) bekezdése alapján is kötelező].

A megbízhatósági vizsgálat kapcsán eljárásra jogosult szerv a 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet 1. §-a alapján a Nemzeti Védelmi Szolgálat. A megbízhatósági vizsgálat részletszabályait az említett Korm. rendelet 10–13. §-ai rendezik. Ezek közül a jelen ügy szempontjából kiemelendő a 12. § (1) bekezdése, ami szerint a megbízhatósági vizsgálat érdekében kialakítandó élethelyzetnek olyannak kell lennie, hogy az a vizsgálattal érintett személy intézkedési, eljárási kötelezettségét vonja maga után. A kialakított élethelyzet nem korlátozhatja a vizsgálattal érintett személy döntési szabadságát az intézkedés módjának, az eljárás rendjének megválasztásában.

A fentiek alapján megállapítható, hogy – szemben a másodfokú bíróság álláspontjával – az EJEB Teixeira de Castro ügyében szereplő tényállás több szempontból sem feleltethető meg a jelen ügy alapjául szolgáló történeti tényállásnak. Az EJEB említett ügyében az eljáró fedett nyomozók ugyanis anélkül végeztek hatósági felbujtást, hogy a terhelttel szemben büntetőeljárás, vagy azt megelőző operatív nyomozás lett volna folyamatban. Sőt – mint a Bíróság külön utalt rá – az ügy terheltje büntetlen előéletű volt, továbbá a nyomozóknak egyéb oka sem lehetett feltételezni, hogy bűncselekmény elkövetésére hajlamos személyről lenne szó. Ebből fakadóan természetesen sem bírósági, sem ügyészi felhatalmazás vagy felügyelet nem történt a fedett nyomozók akciója kapcsán. Tevékenységük tehát az EJEB által megállapítottan is törvénytelen volt.

A megbízhatósági vizsgálat ezzel szemben nyilvánvalóan törvényesnek tekinthető: arra szabályozott eljárás keretében, ügyészi engedéllyel került sor, és egy olyan

személlyel szemben, aki a hatóság látókörébe került azáltal, hogy kapcsolatot tartott fenn a büntetés-végrehajtási intézetből szabadult, tehát büntetett előéletű személlyel. Erre figyelemmel a hatósági felbujtás törvénytelennek még abban az esetben sem tekinthető, ha osztható volna az ítéletábla azon álláspontja, hogy a megbízhatósági vizsgálatot végző személy eltért a végrehajtási tervtől, amikor nem a vizsgálatot érintett vádlott kért anyagi ellenszolgáltatást a segítségért, hanem a védelmi tiszt aktív magatartással 100 ezer forintot ajánlott fel neki.

A Fővárosi Ítéletábla Katonai Tanácsa szerint a védelmi tiszt eltért a végrehajtási tervtől, mert nem a célszemély kért anyagi ellenszolgáltatást. Eljárása ezért is a tisztességtelen eljárás tilalmába ütközik. A megbízhatósági vizsgálat végrehajtási terve szerint „amennyiben a célszemély konkrét anyagi ellenszolgáltatást kér a segítségért, a védelmi tiszt az adatokért cserébe felajánl 50.000 Ft-ot, amennyiben a vizsgálat alá vont személy ezt kevesli, a védelmi tiszt maximum 100.000 Ft-ig mehet el.” Az irányadó tényállás szerint azonban az anyagi ellenszolgáltatást nem a vádlott, hanem a védelmi tiszt kezdeményezte, és a tervben szereplő fokozatosságot is figyelmen kívül hagyta. A védelmi tiszt tehát valóban eltért a megbízhatósági tervtől.

A Btk. 308. § (1) bekezdés a) pontja szerint az a hivatalos személy, aki megbízhatósági vizsgálatot ügyészi jóváhagyás nélkül végez, vagy a jogosultság kereteit túllépi, büntetést követ el. A törvény az engedélytől való eltérést nem rendeli büntetni. Ennek azért van jelentősége, mert a Be. 78. § (4) bekezdése szerint nem értékelhető bizonyítékként az olyan bizonyítási eszközből származó tény, amelyet a bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság bűncselekmény útján, más tiltott módon vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges

korlátozásával szerzett meg. Ebben az ügyben azonban ez nem merült fel.

Önmagában a védelmi tiszt ‘túlbuzgósága’ a tisztességtelen eljárást nem alapozza meg, miután a vádlott a vesztegetési pénz elfogadása előtt már vállalkozott bűncselekmény elkövetésére. Megjegyezte továbbá a Kúria, hogy a másodfokú bíróság önmagához következetlen volt, amikor a tisztességes eljárás tilalmába ütközőnek tartotta a vádlottal szemben lefolytatott megbízhatósági vizsgálatot és az erre alapított vádat, ennek ellenére társadalomra veszélyesség hiányában mentette fel őt a vád alól. Ha ugyanis a megbízhatósági vizsgálat a tisztességes eljárás követelményét sérti, annak következménye, hogy az így megszerzett bizonyíték nem használható fel (BH2013. 331). Ez pedig – adott esetben – nem bűncselekmény hiányában, hanem bizonyítottság hiányában való felmentést kellene, hogy eredményezzen.

2.3. Bhar.I.1826/2017. számú ügy

A harmadfokú eljárásban irányadónak tekintett történeti tényállás szerint a büntetés-végrehajtási szervezet által üzemeltetett gazdasági társaságban művezetői feladatokat ellátó büntetés-végrehajtási zászlóssal szemben a Nemzeti Védelmi Szolgálat 2015. január 28. és február 11. közötti időszakra megbízhatósági vizsgálatot rendelt el, mert a vádlott több esetben azt a kijelentést tette, hogy anyagi ellenszolgáltatásért cserébe bármit be tud vinni a börtönbe, vagy onnan ki tud hozni. Az eljáró védelmi tiszt 2015. január 28. napján másnapra mobiltelefonon találkozót beszélt meg a vádlottal, amin közölte vele, hogy egy újságíró ismerősének bizalmas információkra lenne szüksége a média által

érdeklődéssel kísért P. T. fogva tartotról, és ezért 100 ezer forintot ajánlott fel.

A vádlott ebbe beleegyezett, és azt a látszatot keltette, hogy miután konkrét ismeretekkel bír P. T. fogva tartásának körülményeiről, értesíteni tudja elszállításának lehetséges időpontjáról, amennyiben kap tőle egy ellenőrizhetetlen telefonszámot. A telefonszámot a vádlott meg is kapta. A vádlott a P. T.-vel kapcsolatos információk átadása révén további együttműködésre is hajlandó lett volna. A védelmi tiszt átadott neki egy *pendrive*-ot is azzal, hogy azt a következő napon adja vissza. A *pendrive*-ra a vádlott különböző – a büntetés-végrehajtás biztonsága szempontjából közömbös, a bulvármédiából is megtudható – információt írt ki, és ezt az előzetes megbeszélésnek megfelelően 2015. január 30. napján átadta a védelmi tisztnek, aki ezért 100 ezer forintot adott át, amit a vádlott elfogadott.

E tényállás alapján a törvényszék katonai tanácsa a volt büntetés-végrehajtási zászlós vádlottat bűnösnek mondta ki hivatali vesztegetés elfogadásának büntetében [Btk. 294. § (1) bek.], ezért egy év két hónap, végrehajtásában két év próbaidőre felfüggesztett börtönre és lefokozásra ítélte azzal, hogy a vádlott a szabadságvesztés végrehajtásának elrendelése esetén a büntetés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra.

Az ellentétes irányú fellebbezések alapján másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa az első fokú határozatot megváltoztatta, és a vádlottat a hivatali vesztegetés elfogadása büntetvének vádja alól felmentette. A Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa a felmentő ítéletét lényegében a Kúria Bhar.I.520/2017/3. számú – időközben már elvi bírósági határozatként közzétett (EBH2018. B.1) – döntésére alapozta. Ebből idézte a következőket:

„A társadalomra veszélyesség valamilyen cselekménynek az a sajátossága, hogy sérti vagy veszélyezteti a büntetőjogilag védett jogi tárgyak valamelyikét. A társadalomra veszélyesség a törvényhozói értékeléstől függetlenül is létezik, és a bűncselekménnyé nyilvánítás indoka. Büntetőjogi jelentőségre azonban a jogalkotói értékelés eredményeként tesz szert. A társadalomra veszélyesség törvényi értékelése a törvényi tényállás útján történik, és a törvényi tényállási elemek (elsősorban az objektív elemek) alakítják, így a tényállásszerű cselekmény általában veszélyes a társadalomra. Mégis előfordulhatnak – ha kivételesen is – olyan tényállásszerű cselekmények, amelyek nem sértik vagy veszélyeztetik az adott bűncselekmény jogi tárgyát, és ezért nem veszélyesek a társadalomra. Ezt a lehetőséget a törvény elismeri azzal, hogy a társadalomra veszélyességet továbbra is a bűncselekmény fogalmi ismérvei között tartotta. Ha bármelyik bűncselekményi ismérv hiányzik, nincs bűncselekmény. A hivatali vesztegetés elfogadása büntettének védett jogi tárgya a közélet tisztaságán belül a hivatalos személyek szabályszerű, pártatlan és befolyástól mentes, elfogulatlan eljárásához fűződő állami és társadalmi érdek.”

A másodfokú ítélet ellen a Fővárosi Fellebbviteli Főügyészség terjesztett elő másodfellebbezést, a vádlott bűnösségének megállapítása és vele szemben végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés, pénzbüntetés és lefokozás alkalmazása érdekében. Megítélése szerint téves a másodfokú bíróság azon álláspontja, miszerint a védelmi tisztnek nem volt tényleges vesztegetési szándéka, ezért a vádlott cselekménye

bizonyítottsága esetén sem tudta volna kifejteni azt a káros hatást, ami miatt veszélyes lenne a társadalomra. Tévesnek tartotta a másodfokú bíróság azon érvelését is, hogy a megbízhatósági vizsgálat az érintett szervezetek és a védett állomány belügye. Véleménye szerint a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) 7/A. § (1) bekezdése alapján a védelmi tiszt szándékának ténylegesen nem bűncselekmény elkövetésére, hanem arra kell irányulnia, hogy mesterségesen létrehozson egy valóságosan is előforduló feltételezhető élethelyzetet. A megbízhatósági vizsgálat sajátossága, hogy a hatóság az eseményeket végig ellenőrzés alatt tartja, annak pedig, hogy ez a vizsgálat az érintett szervezet és a védett állomány belügye, ellentmond az Rtv. 7/C. § (1) bekezdése és a Be. 171. § (2) bekezdése, amelyek a feljelentési kötelezettséget tartalmazzák.

A fellebbviteli főügyészség a megtámadott határozat hatályon kívül helyezésére nem látott okot, arra nézve pedig, hogy a vádlott és a védelmi tiszt milyen módon került kapcsolatba, azt indítványozta, hogy a Kúria a Nemzeti Védelmi Szolgálattól a harmadfokú eljárás keretében szerezzék be a szükséges iratokat. A Legfőbb Ügyészség az ügyészi másodfellebbezést módosított tartalommal tartotta fenn. Megítélése szerint az elsőfokú bíróság meggyőző indokát adta annak, hogy miért alapította a tényállást a vádlott ténybeli beismerő vallomására, a Nemzeti Védelmi Szolgálat jelentésére, az elfogásról készült jelentésre, a bankjegyek azonosításáról szóló jegyzőkönyvre és más okirati bizonyítékokra, ezért nem osztotta a másodfokú bíróság azon álláspontját, hogy a tényállás részben megalapozatlan.

A másodfokú bíróságnak a vádlott bűnösségének hiányára levont, lényegében a Kúria Bhar.I.520/2017/3. számú végzésén alapuló jogi következtetését tévesnek tartotta.

Álláspontja szerint a Kúria hivatkozott végzéséhez képest a jelen ügyben irányadó tényállás eltérő. A megbízhatósági vizsgálat indoka az volt, hogy a vádlott több esetben azt a kijelentést tette, hogy anyagi ellenszolgáltatásért cserébe a börtönbe bármit be tud vinni, vagy onnan ki tud hozni, és a vádlott nemcsak a védelmi tiszt által kért információkat szolgáltatatta, illetve kívánta szolgáltatni, hanem ezen túlmenően saját kezdeményezésére a védelmi tiszt által adott és ellenőrizhetetlen telefonszámon további együttműködésre is hajlandó lett volna.

Hivatkozott a Kúria Bhar.I.520/2017/3. számú végzésében – nyilván nem teljes körűen – felsorolt azon határozatokra, amelyekben a megbízhatósági vizsgálat lefolytatása után a terhelt büntetőjogi felelősségét megállapították. Álláspontja szerint az idézett jogeseteket tartalmazó sorba feltétlenül beilleszthető a jelen ügy, amelynek vádlottja eleve hajlandónak mutatkozott arra, hogy anyagi ellenszolgáltatásért cserébe a börtönbe bármit bevigyen vagy onnan kihozzon, valamint a kapott telefonszámra további adatok szolgáltatására magától vállalkozott.

Ezért azt indítványozta, hogy a Kúria a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa másodfokú felmentő ítéletét változtassa meg, a vádlottat mondja ki bűnösnek a Btk. 294. § (1) bekezdés második fordulata szerinti hivatali vesztegetés elfogadás büntetében, a büntetés kiszabási körülmények közül mellőzze a ténybeli beismerő vallomást, valamint azt, hogy hosszabb ideje áll önhibáján kívül büntetőeljárás hatálya alatt, és vele szemben szabjon ki végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztést, azt végrehajtása elrendelése esetén börtönben rendelje végrehajtani azzal, hogy abból a kétharmad rész letöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra, valamint ítélje lefokozásra. A másodfokú

ügyésznek a pénzbüntetés kiszabására vonatkozó indítványát nem tartotta fenn.

A Kúria szerint az ügyészi másodfellebbezés alapos. Az ítéletábra nem vette figyelembe, hogy az elvi bírósági határozatként közzétett ügyben és a jelen ügyben elbírált cselekmény között több lényeges különbség is van. A jelen ügyben a megbízhatósági vizsgálat elrendelésére egyértelműen a vádlott provokatív kijelentései miatt került sor, szemben a korábbi ügygel, amelyben kizárólag egy találkozóra került sor, amelyen a védelmi tiszt nem várta be, hogy a terhelt a vállalkozása alapján adatokat adjon át, ezenkívül itt a vádlott és a védelmi tiszt az első találkozón tisztázta az ‘együttműködés’ kereteit, és a védelmi tiszt kifejezetten azért adott át a vádlottnak egy *pendrive*-ot, hogy arra információkat töltsön fel, illetve akkor, ha olyan információhoz jut P. T. fogva tartotról, amely a védelmi tiszt állítólagos újságíró ismerősét érdekelheti, az átadott telefonszámon tudják tartani a kapcsolatot. Azaz a vádlott azt a látszatot keltette, hogy információi vannak P. T. fogva tartásának, esetleges szállításának körülményeiről, és a kapott *pendrive*-ra – a büntetés-végrehajtás rendjével, biztonságával kapcsolatban egyébként érdektelen – információkat töltött fel. A vádlott tehát aktív magatartást tanúsított, mielőtt a 100 ezer forintot megkapta volna.

A hivatkozott és a *Bírósági Határozatokban* közzé is tett határozattal elbírált ügyben azonban erre az ügy terheltjének nem volt módja, a megbízhatósági vizsgálatot rosszul tervezték meg, és a védelmi tiszt még a rossz tervtől is eltért. Figyelmen kívül hagyta továbbá az ítéletábra a BEH2018. B.1 számon közzétett elvi határozat [24], [25], [37], [44]–[47], [58] és [59] pontjában tett megállapításait. A jelen ügyben egyetlen olyan, a vádlott büntetőjogi felelősségét kizáró körülmény sem merült fel, mint a Kúria által korábban

elbírált Bhar.I.520/2017. számú ügyben. Ezért a Kúria a Be. 398. § (1) bekezdése alapján az ügyészi másodfellebbezésnek helyt adva, a vádlott büntetőjogi felelősségét a Btk. 294. § (1) bekezdés második fordulata szerinti hivatali vesztegetés elfogadása büntetében megállapította, és vele szemben az első fokon kiszabott joghátrányokat alkalmazta.

Az elsőfokú bíróság által feltárt büntetés kiszabási körülményekkel kapcsolatban a Kúria a következőkre mutatott rá. A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (régí Hszt.) korábbi rendelkezései, illetve a jelenleg hatályos, a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati viszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (Hszt.) 41. §-a a büntetlenségnél jóval szigorúbb feltételeket tartalmaz, és kizáró okként nevesíti a múltbeli büntetőjogi felelősségre vonást. Ezért a büntetlen előélet e személyi kör esetében nem tekinthető enyhítő körülménynek.

Nagy nyomatékka a vádlott szolgálati viszonyának időközbeni megszűnése sem értékelhető enyhítő körülményként, mivel a vádlott szolgálati viszonyáról és rendfokozatáról való lemondása nyilvánvalóan a megbízhatósági vizsgálat eredményével függött össze. A ténybeli és bűnösségre is kiterjedő beismerő vallomás – a Legfőbb Ügyészség indítványával ellentétben – az általános bírói gyakorlat szerint enyhítő körülmény, ennek érvényesítése a katonai ítélezésben is helyes. A büntetőeljárás – vádlottnak fel nem róható – elhúzódása is enyhítő körülmény, főleg úgy, hogy ez kizárólag az elsőfokú bíróság által elkövetett eljárási szabálysértésnek, a késedelmes kitűzésnek tudható be.

Mindettől függetlenül az elsőfokú bíróság által kiszabott büntetés – az ilyen jellegű cselekmények elszaporodottságára is figyelemmel – kifejezetten enyhe.

Figyelemmel azonban arra, hogy az elsőfokú ítélet ellen a katonai ügyész kizárólag pénzbüntetés kiszabása érdekében jelentett be fellebbezést, amit azonban a Legfőbb Ügyészség visszavont, a Kúria az elsőfokú bíróság által eredetileg kiszabott mértékű és próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés és a lefokozás kiszabására látott lehetőséget.

2.4. Bhar.I.1736/2017. számú ügy

Az elsőfokú katonai tanács által megállapított tényállás lényege szerint a városi rendőrkapitányság állományában nyomozóként szolgálatot teljesítő rendőr törzsőrmester vádlottal szemben azért került sor megbízhatósági vizsgálat elrendelésére, mert gyanú merült fel arra, hogy ismerőseinek ellenszolgáltatás nélkül különböző hatósági nyilvántartásokból adatokat szolgáltat ki. A megbízhatósági vizsgálat elrendelése előtt kb. egy hónappal a vádlottal – aki rendőri munkája mellett testépítő szalont is üzemeltetett – felvette a kapcsolatot a védelmi tiszt, a vádlottal bizalmi viszonyt épített ki, majd a vizsgálat hivatalos elrendelését követően azzal kereste meg, hogy menyasszonyát egy ismeretlen férfi gépkocsijába látta beülni, és azt kérte a vádlottól, hogy a hatósági gépjármű nyilvántartás alapján közölje vele a gépkocsi tulajdonosának adatait.

Ennek a kérésnek a vádlott akként tett eleget, hogy a védelmi tisztet – akit az előzőek szerint a testépítő szalonjából mint ügyfelet már ismert – a rendőrkapitányság épületében lévő szobájába kíserte, és ott a nyilvántartásba belépését követően tájékoztatta a kért adatokról. A védelmi tiszt ezért cserébe 100 ezer forintot kínált fel a vádlottnak, aki a pénzt az asztalán hagyva, a védelmi tisztet az épületből kikíserte. Visszafelé, az irodája felé haladva azonban őt az NVSZ

munkatársai feltartóztatták, és a pénzt a szobájában az asztalán megtalálták.

A törvényszék katonai tanácsa e tényállás alapján a vádlottat bűnösnek mondta ki hivatali vesztegetés elfogadásának büntetében [Btk. 294. § (1) bek.], ezért egy év két hónap, végrehajtásában két év próbaidőre felfüggesztett börtönre, 100 napi tétel, napi tételenként 1.000 forint pénzbüntetésre és lefokozásra ítélte azzal, hogy a szabadságvesztés utólagos végrehajtása esetén a vádlott annak kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra.

Az ellentétes irányú fellebbezések alapján eljárva, a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa az első fokú határozatot megváltoztatta, és a vádlottat a hivatali vesztegetés elfogadásának büntette miatt emelt vád alól felmentette. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást megalapozatlannak találta. Kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság a vádlott részbeni, tényekre kiterjedő beismerése mellett a pénz átadásáról készült kép- és hangfelvételt bár megismerte, a tárgyalási jegyzőkönyv azok tartalmáról semmit sem rögzített, így a vádlott azon védekezése, hogy a pénzt nem fogadta el, objektív bizonyítékokkal nem igazolható és nem is cáfolható. Nem állapítható meg, hogy a pénz letételét követően a tárgyalótiszt és a vádlott között milyen párbeszéd zajlott le, és milyen körülmények között maradt a pénz a vádlott asztalán. Nem tudható, hogy a vádlott részéről történt-e egyértelmű és határozott elutasítás.

Rámutatott, miszerint elmulasztotta az elsőfokú katonai tanács annak vizsgálatát, hogy a védelmi tiszt valóban a megbízhatósági vizsgálat kezdő időpontja, 2015. március 17. előtt már egy hónappal ismerte-e a vádlottat, vele üzleti vagy

más bizalmi kapcsolatba került-e, a vizsgálat elrendelését megelőzően a vádlott valóban a személyi edzője volt-e a védelmi tisztnek. Kifejtette – helyesen –, hogy ennek azért van jelentősége, mert ez befolyásolhatja a megbízhatósági vizsgálat során beszerzett bizonyítékok törvényességét, illetve a megbízhatósági vizsgálatra előírt tizenöt napos határidő megkerülését jelentheti. Foglalkozott azzal is, hogy a büntetőügy iratai között egyáltalán nem szerepel a megbízhatósági vizsgálat elrendeléséről szóló határozat, és nincs igazolva annak ügyészi jóváhagyása sem. Ez pedig kihat a megbízhatósági vizsgálat elrendelésének törvényességére.

Az ítéletábrá ebből függetlenül nem tartotta szükségesnek az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését, mivel „álláspontja szerint a vádiratban rögzített tényállás alapján annak bizonyítottsága esetén sincs lehetősége a vádlott bűnösségének megállapítására”. Az ítéletábrá e határozatában is a Kúria Bhar.I.520/2017. számú ügyében a társadalomra veszélyesség hiányával kapcsolatos érveit vette át.

A másodfokú ítélet ellen a Fővárosi Fellebbviteli Főügyészség terjesztett elő másodfellebbezést, a vádlott bűnösségének megállapítása és vele szemben végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés, pénzbüntetés és lefokozás alkalmazása érdekében. Megítélése szerint téves a másodfokú bíróságnak a Kúria Bhar.I.520/2017/3. számú végzésén alapuló azon álláspontja, miszerint a vád tárgyává tett cselekmény objektív, absztrakt törvényi tényállásban kifejeződő társadalomra veszélyessége a jelen ügyben nem mutatható ki, így a Btk. 4. §-a szerinti bűncselekmény-fogalom egyik elemének hiányában az elsőfokú ítélet történeti tényállásában rögzített elkövetői magatartás bűncselekményként nem értékelhető.

Véleménye szerint az Rtv. 7/A–C. §-aiban, valamint a 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendeletben szabályozott megbízhatósági vizsgálat szabályai a büntető törvények alkalmazása szempontjából háttérjogszabályok, amelyekre a jogalkalmazóknak figyelemmel kell lenniük. A megbízhatósági vizsgálat sajátja, hogy a hatóság az eseményeket végig ellenőrzés alatt tartja, annak pedig, hogy ez a vizsgálat az érintett szervezet és a védett állomány belügye, ellentmond az Rtv. 7/C. § (1) bekezdése és a Be. 171. § (2) bekezdése, amelyek a feljelentési kötelezettséget tartalmazzák. Álláspontja szerint az első fokon megállapított történeti tényállás alapján a vádlott büntetőjogi felelőssége megállapítható, mert cselekményével az állami szervek, hivatalos személyek törvényes és elfogulatlan működéséhez fűződő társadalmi érdeket objektíve megsértette.

A fellebbviteli főügyészség nem osztotta a Fővárosi Ítéltáblának az elsőfokú ítélet megalapozatlanságára és a megbízhatósági vizsgálat törvényes lefolyása kapcsán kifejtett aggályait sem. Kifejtette, hogy a megbízhatósági vizsgálat végrehajtásának részletes szabályairól szóló 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet 11. §-a nem írja elő a hang- és képfelvételeken elhangzottak írásba foglalását, csak kísézőjegyzék csatolását a technikailag rögzített adatokhoz. Az elsőfokú bíróság a digitálisan rögzített adatokat megismerte, azokat értékelési körbe vonta.

A Fellebbviteli Főügyészség véleménye szerint a megbízhatósági vizsgálatot elrendelő határozat és az azt engedélyező ügyészi döntés azért nem lelhető fel a nyílttá tett bűnügyi iratok között, mert ezen okiratok minősített adattartama miatt nem volt lehetőség az iratokhoz való csatolásra. Szemben az ítéltábla katonai tanácsával, nem értékelte felderítetlenségként, hogy az elsőfokú katonai tanács

nem folytatott bizonyítást arra, hogy az ügyben érintett tárgyalótiszt miként és milyen törvényi felhatalmazás alapján került a megbízhatósági vizsgálat kezdő időpontja előtt kapcsolatba a vádlottal.

A Főügyészség véleménye szerint a Be. 390. § (1) bekezdése alapján a harmadfokú bíróság tanácsának elnöke szükség szerint intézkedik az irathiányok pótlásáról, az iratok kiegészítéséről és új iratok beszerzéséről, így lehetőség van a megbízhatósági vizsgálat és az abban eljáró védelmi tiszt tevékenysége törvényességének ellenőrzésére. A szükséges minősített adatokat tartalmazó okiratok a Nemzeti Védelmi Szolgálattól bírói betekintésre beszerezhetők, így az első- és másodfokú határozat kiegészíthető és felülbíráható.

A Legfőbb Ügyészség az ügyészi másodfellebbezést fenntartotta. Álláspontja szerint az eljáró bíróságok által megállapított tényállás részbeni felderítetlensége a harmadfokú eljárásban iratok alapján kiküszöbölhető, a Fővárosi Fellebbviteli Főügyészség által pótlólag megküldött iratokból arra lehet következtetést vonni, hogy a megbízhatósági vizsgálat határidejének túllépésére nem került sor. A másodfokú bíróságnak a vádlott bűnösségének hiányára levont, lényegében a Kúria Bhar.I.520/2017/3. számú végzésén alapuló jogi következtetését tévesnek tartotta, ezért azt indítványozta, hogy a Kúria a Fővárosi Ítéletábla Katonai Tanácsa másodfokú felmentő ítéletét változtassa meg, a vádlottat mondja ki bűnösnek a Btk. 294. § (1) bekezdés szerinti hivatali vesztegetés elfogadása büntetében, és vele szemben szabjon ki végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztést, azt végrehajtása elrendelése esetén börtönben rendelje végrehajtani azzal, hogy abból a kétharmad rész letöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra,

továbbá ítélje pénzbüntetésre, valamint lefokozásra (BF.1473/2017/1.).

A Kúria a bejelentett ügyészi másodfellebbezés kapcsán a következőkre mutatott rá. Egyrészt akkor, ha másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú ítélet megalapozatlan, annak mértékétől függően köteles kiküszöbölni a megalapozatlanságot. Nem mentesül e kötelezettség alól akkor sem, ha a bűnösség kérdésében az elsőfokú bíróságtól eltérő álláspontot foglal el. A másodfokú bíróságnak a megbízhatósági vizsgálat elrendeléséről okiratokat lehetett volna beszereznie, és az alapján a tényállást kiegészíthette volna, másrészt éppen az a bizalomépítő szakasz, amire hivatkozott, a megbízhatósági vizsgálat törvényes lefolytatására is kihatással van. Ennek pedig azért van jelentősége, mert a megbízhatósági vizsgálat törvényességének vizsgálata adott esetben a bizonyítási eszköz törvényes vagy jogellenes voltára is kihat. Másrészt a másodfokú bírósági eljárásban nem a vádirati tényállásnak, hanem az elsőfokú bíróság által megállapított ítéleti tényállásnak van jelentősége. A vádirat alapján ugyanis kizárólag az elsőfokú bíróságnak van lehetősége – a tárgyalás előkészítése során – az eljárást megszüntetni azért, mert a vádirati tényállás szerinti cselekmény nem bűncselekmény.

A másodfokú katonai tanács – ettől függetlenül – helytállóan foglalt állást abban, hogy az első fokon megállapított tényállás a felderítetlensége miatt megalapozatlan, így a Be. 351. § (2) bekezdés a) pontjában foglalt hibában szenved. A Kúria egyetértett abban az ítélőtáblával, hogy a megbízhatósági vizsgálat iratanyaga hiányos. Az iratok alapján megállapítható, hogy az elsőfokú katonai tanács meg sem kísérelte beszerezni a megbízhatósági vizsgálat elrendeléséről szóló, az Rtv. 7/A. § (2) bekezdése

szerinti határozatot, valamint az Rtv. 7/A. § (2a) bekezdésében és 7/B. § (3) bekezdés a) pontjában írt ügyészi jóváhagyást. Ezeket az okiratokat nem pótolja a megbízhatósági vizsgálat lefolytatásának végrehajtási terve. Emiatt nem ellenőrizhető a megbízhatósági vizsgálat elrendelésének és lefolytatásának törvényessége, amely mind a belső jog, mind az EJEB gyakorlata szerint súlyos hiányosság, amely kihat a tisztességes eljárásra is (Kúria BEH 218. B.1: „[55] A fedett nyomozás csak akkor jogszerű, ha hatósági felügyelet mellett zajlik, amelyre az EJEB szerint a leghatékonyabb a bírói kontroll, ugyanakkor megfelelő garanciális szabályok és biztosítékok megléte esetén ügyészi vagy más hatósági felügyelet is megfelelő lehet”).

Helytállóan mutatott rá a másodfokú katonai tanács arra is, hogy szükséges lett volna tisztázni, hogy a megbízhatósági vizsgálat lefolytatásával megbízott védelmi tiszt mikor, milyen körülmények között került kapcsolatba a vádlottal. Mit jelentett a vádlott mint személyi edző és a védelmi tiszt mint ügyfél kapcsolata – a kapcsolat csupán ennyire terjedt ki, vagy létrejött egy ezen túlmutató bizalmi viszony is. Erre nézve kizárólag a vádlott vallomása áll rendelkezésre, amely a Kúria álláspontja szerint sem elég. A Kúria utal arra, hogy az elkövetéskor hatályban volt régi Hszt. 65. § (3) bekezdés a) pontja alapján a hivatásos állomány tagja köteles az állományilletékes parancsnoknak bejelenteni a szolgálati időn kívüli sporttal vagy ismeretterjesztéssel összefüggő munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesítését. Nincs nyoma annak – a parancsnoki jellemzés ezt nem tartalmazza –, hogy ilyen bejelentés a vádlott részéről történt-e.

A katonai tanács a védő bizonyítási indítványát, amely a védelmi tiszt kihallgatására irányult, elutasította, mert álláspontja szerint a meglévő bizonyítékok e személy

vallomása nélkül is alátámasztották a bíróság által megállapított tényállást. A tényállás azonban csupán arra szorítkozik, hogy rögzíti a magánéleti, baráti kapcsolat kiépítését, nem tartalmazza azonban azt, hogy a tárgyalótiszt ezt a bizalmi kapcsolatot saját elhatározásából, valóban magánemberként kezdeményezte, vagy az Rtv. 64. § (1) bekezdés b) pontja szerint fedett nyomozóként járt el. Ez utóbbi esetben pedig el kell döntenie, hogy a költségvetési szervek bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzése érdekében történt titkos információgyűjtés mennyiben sérti az Rtv. 7/A. § (3) és (4) bekezdésében írt határidőket. Ha ugyanis az állapítható meg, hogy a megbízhatósági vizsgálat alakszerű elrendelését megelőzően olyan jellegű titkos információgyűjtés történt, amelyet az Rtv. 7/B. § (1) bekezdése csak az elrendelést követően tesz lehetővé, a megbízhatósági vizsgálat eredménye bizonyítékként nem használható fel.

A Kúria nem megalapozatlanságként, hanem az indokolási kötelezettség megsértéseként értékelte azt aényt, hogy bár az elsőfokú katonai tanács mind a tárgyalási jegyzőkönyv szerint, mind az ítélet szerint az adathordozóra kiírt kép- és hangfelvételt megtekintette, nem rögzítette a felvételeken látható és hallható tényeket. Ekképp olyan bizonyítékot értékelt – a vádlott terhére –, amelynek tartalmáról nem adott számot, így nem ellenőrizhető pl. a bíróságnak az a megállapítása, hogy a csapdapéNZ átadásának körülményeivel kapcsolatos vádlotti előadást a felvétel alátámasztotta.

A megbízhatósági vizsgálat lefolytatása során a Nemzeti Védelmi Szolgálat taktikai hibát követett el: az irányadó tényállás szerint a vádlott részére átadott csapdapéNZ a vádlott íróasztalán maradt, miközben a védelmi tisztet a kapitányság épületéből a parkolóba kísérte le. A vádlott az

épületbe visszatért, ahol a Nemzeti Védelmi Szolgálat munkatársai az iroda asztaláról a csapdapénzt visszavették. A katonai tanács a tárgyalás anyagává tette ugyan, azonban a tényállásban nem szerepeltette, hogy a vádlott a gyanúsított kihallgatásán úgy nyilatkozott, miszerint őt a kapitányság épületének I. emeletén a Nemzeti Védelmi Szolgálat intézkedés alá vonta, ezért nem jutott el előjárójához az esetet jelenteni. Tény azonban, hogy a csapdapénzt nem vette el, nem zárta el íróasztalába, hanem az az asztalon maradt, ahonnan azt a Nemzeti Védelmi Szolgálat munkatársai vették vissza.

Ilyen körülmények között pedig – főleg, mivel a kép- és hangfelvétel tartalma az ítéletből nem ismerhető meg – nem cáfolható meg kétséget kizáró módon a vádlott azon védekezése, ami szerint a történetet jelenteni akarta előjárójának. Erre azonban – de az ellenkező bizonyítására sem – nem adott módot az, hogy a Nemzeti Védelmi Szolgálat a megbízhatósági vizsgálatot idő előtt befejezetnek nyilvánította. A Kúria a már hivatkozott BEH2018. B.1 számon közzétett elvi határozatában rögzítette: „[56] [... A]z EJEB kifejtette, hogy a nemzeti bíróságokat a beismerő vallomás sem mentesíti az alól, hogy a terhelt esetleges törvénytelen hatósági felbujtásra történő hivatkozását kivizsgálják.”

A Kúria az ügyészi másodfellebbezésben és a Legfőbb Ügyészség indítványában a Be. 390. § (1) bekezdés a) pontja szerinti, az iratok kiegészítésére, illetve új iratok beszerzésére vonatkozó indítványával kapcsolatban a következőkre mutatott rá. A Kúria gyakorlata szerint bár a tanács elnöke közvetlenül is beszerezhet ‘új iratokat’, ennek a lehetőségnek a gyakorlati jelentősége csekély, mivel a harmadfokú eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, és a harmadfokú bíróság a rendelkezésre álló iratok alapján bírálja felül a tényállást.

Nyilvánvaló, hogy az eljárás kontradiktórius jellegével nem egyeztethető össze, ha a büntetőügy nyílttá tett nyomozati irataihoz képest a nyomozati iratok minősített adatot tartalmazó, és ezért a bűnügy irataihoz nem csatolt iratokat ‘bírói megtekintésre’ kéri ki a minősítőtől, illetve a minősített adatot tartalmazó irat kezelőjétől. Ha ilyen adatot tartalmazó irat büntetőeljárásban való felhasználása válik szükségessé, a bíróság megkeresheti a minősítőt a minősítés feloldása érdekében, ez utóbbi azonban a minősítő kizárólagos joga. Ha a minősítés feloldására nem kerül sor, akkor a minősített adatot tartalmazó irat felhasználása kizárólag a Be. 70/C. §-a, illetve a minősített adat védelmére vonatkozó törvényi és kormányrendeleti szintű szabályozás betartásával történhet meg.

A harmadfokú bírósági eljárásban már csak emiatt sincs helye a minősített adatot tartalmazó irat – a tartalma szerint okirati bizonyításnak minősülő –, az ügyészi indítványban leírt módon való beszerzésének és felhasználásának. Mindezek alapján a Kúria álláspontja szerint az első- és másodfokú ítélet megalapozatlansága, illetve az indokolási kötelezettség megsértésében megnyilvánuló eljárási szabálysértés a Be. 388. § (2) bekezdése alapján a harmadfokú bírósági eljárásban nem küszöbölhető ki, a határozatok az érdemi felülbírálatra alkalmatlanok, ezért azokat a Kúria a 399. § (5) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú katonai tanácsot utasította új eljárás lefolytatására.

3. Konklúziók

A négy bemutatott ügy alapján a megbízhatósági vizsgálat alá vont személy által elkövetett bűncselekmény megítélése során véleményem szerint az alábbi követelmények támaszthatók a megbízhatósági vizsgálat lefolytatásával szemben.

A jogalkalmazó bíróság által – ellenkező tartalmú EJEB vagy alkotmánybíróági határozat közzétételéig – nem kérdőjelezhető meg, hogy a megbízhatósági vizsgálat törvényi szabályozása megfelel az EJEE-ben foglalt tisztességes eljárás követelményének, és az EJEB által e körben kialakított gyakorlatnak.

A megbízhatósági vizsgálat során az elrendelésre, az ügyészi jóváhagyásra, a vizsgálat lefolytatására (a megbízhatósági vizsgálat végrehajtási tervében foglaltak betartására) vonatkozó jogszabályi előírásokat nyilvánvalóan be kell tartani, és a Nemzeti Védelmi Szolgálat akkor jár el törvényesen, ha a feljelentéséhez csatolja a vizsgálat során keletkezett teljes iratanyagot – azok esetleges minősítésének megszüntetésével.

A megbízhatósági vizsgálat elrendeléséről szóló határozatban a kellő részletességgel kell szerepeltetni azt a gyanút, amelyik a vizsgálat elrendelését indokolja. A megbízhatósági vizsgálat végrehajtásáról szóló tervnek részletesen tartalmaznia kell a tárgyalótisztként eljáró védelmi tiszt által megtehető intézkedéseket, így a vizsgálat alá vont személlyel való megismerkedésre, a legendára, a kért jogsértő magatartásra vonatkozó részletes leírást [a rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet 11. §]. Különösen nagy hangsúlyt kell fektetni arra, hogy a terv tartalmazza, hogy a jogsértés elkövetését vállaló vizsgálat alá vont személyt milyen körülmények és indokok alapján lehet további, illetve súlyosabb jogsértésre rábírní.

A megbízhatósági vizsgálat végrehajtását úgy kell megtervezni, hogy érvényesüljön a Korm. rendelet 12. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott azon követelmény, miszerint a vizsgálat érdekében kialakítandó élethelyzetnek olyannak kell lennie, hogy az a vizsgálattal érintett személy intézkedési, eljárási kötelezettségét vonja maga után, továbbá a kialakított élethelyzet nem korlátozhatja a vizsgálattal érintett személy döntési szabadságát az intézkedés módjának, az eljárás rendjének megválasztásában, és a vizsgálat helyszínének és módszerének megválasztása nem akadályozhatja a vizsgálattal érintett személy kötelezettségeinek, feladatainak teljesítését.

Ebből következően mindaddig, amíg a vizsgálat alá vont személynek a jogellenes cselekmény elkövetésére vonatkozó tényleges szándékáról és valós cselekvési lehetőségéről a tárgyalótiszt tárgyi bizonyítékokkal dokumentálhatóan nem győződik meg, a vizsgálatot nem lehet befejezetnek nyilvánítani, és vizsgálat alá vont személlyel szemben rendőrségi kényszerítő intézkedést vagy büntetőeljárás kényszerintézkedést alkalmazni.

A megbízhatósági vizsgálat elrendelése előtt a célszeméllyel való kapcsolatfelvétel, a végrehajtási tervtől való eltérés, különösen a terv kereteinek túllépése tilos, ez utóbbi bűncselekmény (Bt. 308. §), az előbbiek pedig okot adhatnak a tisztességes eljárás követelménye sérelmének bíróság általi megállapítására, amely a megbízhatósági vizsgálat eredményének bizonyítékok köréből való kirekesztését vonhatja maga után. A megbízhatósági vizsgálat eredményétől és a terhelt beismerésétől függetlenül is be kell szerezni és a bírósági eljárásban a bizonyítási eljárás anyagává kell tenni a többi bizonyítékot [Be. 118. § (82) bek.].